

KLAVIERSPĒLES METODIKA

JAUNAJIEM
PEDAGOGIEM

SARMA KĻAVA

**KLAVIERSPĒLES
METODIKA**

**JAUNAJIEM
PEDAGOGIEM**

SARMA KĻAVA

Literārā redaktore: Ieva Āne-Miķelsone
Nošu datorsalikums: Armands Skuķis
Zinātniskā un literārā redaktore: Jūlija Jonāne
Makets: *Aģentūra Raugs*
Tipogrāfija: *Andimar-J*

Sarma Kļava
Klavierspēles metodika jaunajiem pedagogiem

Rīga, Musica Baltica, 2025

108 lpp., teksts, nošu piemēri

MBE 0055

ISBN 978-9984-588-73-5

ISMN 978-9984-588-73-5 (*Digitālā grāmata*)

www.musicabaltica.com

© Musica Baltica, 2025

K. Barona 39, Rīga, LV-1011

musbalt@musicabaltica.com

www.musicabaltica.com

Grāmata publicēta sadarbībā ar
Emīla Dārziņa mūzikas skolu,
MIKC Nacionālo Mākslu vidusskolu un
Valsts kultūrkapitāla fondu

EMĪLA DĀRZIŅA
MŪZIKAS SKOLA

SKOLA
NACIONĀLĀ MĀKSLU VIDUSSKOLA

KLAVIERSPĒLES METODIKA

**JAUNAJIEM
PEDAGOGIEM**

SARMA KLAVA

Saturs

1. Mērķauditorija un sasniedzamie rezultāti	4
2. Klavierspēle kā psihofizisks process	5
3. Muzikālās dotības un to pārbaude	6
4. Ieskats dzirdes jautājumā	8
5. Klavierspēles apmācības sākums	10
6. Darbs stundā ar iesācēju	15
7. Pirmās kustības <i>non legato</i> apguve	17
8. <i>Legato</i> artikulācijas apguve	23
9. <i>Staccato</i> spēles paņēmieni	28
10. Dinamikas zīmju apguve	29
11. Ritma izjūtas izkopšana	31
12. Roku kustības	33
13. Spēlēšana no notīm	34
14. Darbs stundā un mājās – vienots mācību process	36
15. Mājas darba uzdevumu pārbaude stundā	39
16. Prasības audzēknim apmācības sākumā – mācīšanās pareizi mācīties	42
17. Metodiski korekti mācību uzdevumi klavierspēles iesācējam	45
18. Klavierspēles apmācības sākumposmā bieži sastopamās problēmas	46
19. Pirmo astoņu mācību stundu plāns	49
20. Audzēkņu attīstība pēc sākumposma uzdevumu apguves	56
21. Jauna skaņdarba iestudēšana	61
22. Aplikatūra un ar to saistītie jautājumi	63
23. Polifonās faktūras apguve jaunākajās klasēs	65
24. Pianista tehnikas attīstība	69
25. Ieskats etižu vēsturē un daudzveidībā	73
26. Instruktivo etižu izvēle apguvei jaunākajās un vidējās klasēs	77
27. Etižu apguve jaunākajās klasēs	79
28. Etižu mācīšanās vecākajās klasēs	81
29. Ķermeņa un roku atbrīvošana tehniski sarežģītos fragmentos	84
30. Muzikālā atmiņa un mācīšanās no galvas	86
31. Par pedalizāciju	88
32. Klavierspēles pedagoga un pianista Valērija Zosta metodiskais mantojums	91
Pielikums	98
Par autori	108

1. MĒRĶAUDITORIJA UN SASNIEDZAMIE REZULTĀTI

Pieredzes nepārtrauktība un pakāpeniska paudžu maiņa ir nepieciešama jebkurā jomā, lai saglabātu sasniegto un turpinātu attīstību. Tas attiecas arī uz mūzikas, tostarp – klavierspēles izglītību. Mēs lepojamies ar Latvijas mūzikas izglītības līmeni, mūsu izcilajiem mūziķiem, un vēlamies, lai gadiem koptās tradīcijas nepārtrūktu. Tāpēc ir nepieciešami jauni pedagogi, kuriem nodot tālāk uzkrāto pedagoģiskā darba pieredzi.

Mūzikas vidusskolas un augstskolas ik gadu absolvē talantīgi jauni pianisti, tomēr pēdējos gados mūzikas skolās vērojams klavierspēles pedagoga trūkums. Kāpēc? Iespējams, viens no iemesliem ir tas, ka jaunajiem pianistiem ir plašas iespējas koncertēt un mācīties ne vien Latvijā, bet arī ārzemēs, turklāt pedagoga darbs prasa lielu pacietību un tūlītējus augļus nenes. Tāpēc ne visiem jaunajiem pianistiem ir piemērota pedagoga karjera. Taču pedagoga trūkumam var būt arī cits iemesls – jaunieši, kas jūt aicinājumu uzsākt pedagoga darbu, biedē apziņa, ka viņa metodikas zināšanas nav pietiekamas.

Latviešu valodā ir pieejama klavierspēles metodiskā literatūra, kur kā vislabāko vēlos izcelt pianistes un ilggadējās pedagoģes Skaidrītes Rozenbergas (1900-1987) "Klavierspēles mācīšanas metodiku", kas tika izdota trīs reizes – 1958., 1964. un 1994. gadā. Pieejama arī metodiskā literatūra svešvalodās, kā arī dažādi interneta avoti, tostarp izcilu pedagoga atklātās stundas *YouTube* kanālā – piemēram, Miras Marčenko nodarbības¹.

Tomēr viens ir klausīties metodikas lekcijas, studēt metodikas grāmatas un interneta piemērus, bet kas cits – strādāt patstāvīgi. Kā atrast pareizo pieeju konkrētam audzēknim? Kā uzsākt komunikāciju ar potenciālo audzēkni? Ko darīt, kad uz stundām nāk dažāda vecuma audzēkņi, katrs ar savām problēmām? Stunda ir radošs process, bet vienlaikus tam jābūt arī plānveidīgam un mērķtiecīgam. Kā virzīt audzēkņa izaugsmi soli pa solim? Paša pieredze, apgūstot pirmās klavierspēles iemaņas, jau daļēji piemirsusies un nav pietiekama, lai uzsāktu darbu ar audzēkņiem. Te lieti noder pieredzējuša kolēģa padoms.

Tādējādi šīs grāmatas galvenais mērķis – balstoties savā ilggadējā klavierspēles pedagoģes praktiskā darba pieredzē Mākslu izglītības kompetences centra "Nacionālā Mākslu vidusskola" Emīla Dārziņa mūzikas skolā, sniegt topošajiem un jaunajiem klavierspēles pedagogiem metodikas pamatzināšanas darbā ar bērniem, sākot no pašas pirmās tikšanās reizes, no pašām pirmajām stundām.

Grāmatā sniegts ieskats vairākos nozīmīgos metodikas aspektos, ko būtiski apzināties un izprast ikvienam klavierspēles pedagogam, soli pa solim izklāstīti pieredzē ilgstoši pārbaudīti paņēmieni un atziņas darbā ar audzēkņiem no pirmajām klavierspēles nodarbībām līdz tehnikas izkopšanai un skaņdarbu iestudēšanai.

Grāmatas galvenā mērķauditorija ir jaunie pedagogi, kuri uzsāk darbu profesionālās ievirzes izglītībā, kā arī interešu izglītībā bērnu mūzikas skolās, tāpēc ar klavierspēles

¹ Марченко Мира Алексеевна; atklātās nodarbības pieejamas šeit: <https://www.youtube.com/@marchenkomira464>

iesācēju šajā gadījumā tiek saprasts 4–6 gadus vecs bērns. Metodikas grāmatā apkopotas zināšanas, prasmes un iemaņas var interesēt arī pieredzējušus pedagogus, noderēt dažāda vecuma un motivācijas audzēkņu apmācībā, gūtās atziņas attiecīgi interpretējot atbilstoši vecumposmam un mācīšanās vajadzībām.

Grāmatā aplūkoti galvenie klavierspēles apguves metodikas aspekti, ar kuriem manuprāt savā darbā visbiežāk saskaras jaunie

pedagogi, sniegti vienkārši, saprotami un sistemātiski ieteikumi, savas praktiskās pieredzes novērojumi, kā arī īsi un pārskatāmi apkopotas un komentētas tās metodiskās atziņas, ko esmu mācījusies no autoritātēm un veiksmīgi izmantojusi savā darbā.

Iepazīstot šos praktiskos metodiskos ieteikumus un vadoties pēc tiem, jaunais klavierspēles pedagogs būs pamatīgāk sagatavots veiksmīgam darba sākumam ar saviem pirmajiem audzēkņiem.

2. KLAVIERSPĒLE KĀ PSIHOFIZISKS PROCESS

Mūsdienu zinātne uzskata klavierspēli par psihofizisku² procesu, tāpēc pedagogam jābūt zināmam priekšstatam par roku fizisku kustību un mūzikas izpildījuma saistību ar smadzeņu un nervu sistēmas darbību.

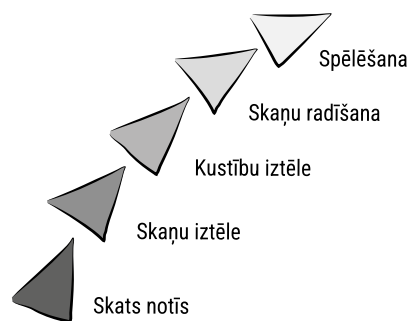
Apgūstot klavierspēli, uz audzēkņa maņu orgāniem vienlaikus iedarbojas divi ārēji kairinātāji – nots (vizuāls attēls) un skaņa. Pēc zināma laika, skatoties uz noti, audzēknis to saistīs ar noteiktu skanējumu. Tas ir nosacījuma reflekss. Tādā veidā tiek attīstīta iekšējā dzirde. Ja mācās noti bez skaņas, tā ir un paliek tikai redzes priekšstats.

Otra nosacījuma refleksu grupa ir “muskuļu sajūta”, spēlējot un izdarot attiecīgas kustības. Šī sajūta rodas muskuļu un cīpslu kairinājuma rezultātā. Visas pirkstu un roku kustības ir saistītas ar nervu sistēmu.

Savukārt skanējuma rakstura kairinātājs ir mākslinieciskā iztēle. Spēlējot no notīm, kairinājums no redzes pāriet uz kustību iztēli kinestēziju – muskuļu, svara, pretestības, kustības sajūtu, ko Latvijā pēta Rīgas Paula Stradiņa universitātes zinātnieki.

Vēl svarīga ir ritma izjūtas attīstība – laika reflekss, kā veidojošais kairinātājs ir konkrēti laika intervāli.

Kā notiek pianista darbības process klavierspēles laikā?

² Klavierspēles metodikas literatūrā sastopams arī termins “psihofizioloģisks” (sakars starp psihiskiem un fizioloģiskiem procesiem organismā), taču šeit konotatīvi precīzāks ir “psihofizisks” - atklājot sakaru starp fiziskajiem kairinājumiem un sajūtām.

Tāpēc, ja bērnam, uzsākot apgūt klavierspēli, mūzika vēl ir maz pazīstama, viņš nav sastapies ar iepriekš minētajiem kairinātājiem, nav arī jēgas viņam uzreiz mācīt roku kustību skaņu radīšanai. Vispirms audzēknis

jāiepazīstina ar vienkāršiem mūzikas tēliem, jāatrasa fantāzija un emocijas. Tā pakāpeniski attīstīsies bērna muzikālā domāšana. Jo biežāka būs audzēkņa saskare ar mūziku, jo labāk.

3. MUZIKĀLĀS DOTĪBAS UN TO PĀRBAUDE

Lai sasniegtu izcilus rezultātus klavierspēles apmācībā, audzēknim ir nepieciešams vesels dotību komplekss:

- laba relatīvā vai absolūtā dzirde,
- mūzikas atmiņa,
- precīza ritma izjūta un asa uztvere,
- labas fiziskās dotības,
- darba mīlestība, uzcītība, čaklums,
- iekšēja dziņa apgūt mūziku, muzikalitāte.

Profesionālās ievirzes izglītībā audzēkņa dotības ir ļoti nozīmīgas. Taču svarīgi ir arī zināt, kāds ir audzēkņa vecāku mērķis, atvedot bērnu uz mūzikas skolu. Pats bērns reti apzinās, kuru mūzikas instrumentu grib apgūt, taču ir gadījumi, kad mazais audzēknis vēlas spēlēt tieši klavieres, ir ļoti centīgs un viņam ir visas nepieciešamās dotības. Lielākoties tās tiek attīstītas darba procesā. Tāpēc tik svarīgs ir sākuma apmācības periods, kas paver plašas dotību attīstības perspektīvas un atmodina bērnam "dusošas" spējas – vēlmi spēlēt, dziedāt, sacerēt.

Grūti noteikt talanta līmeni bērniem, kuri nav saskārušies ar mūziku, ar instrumenta skaņu. Parasti dotību pārbaude notiek solfedžo

konsultācijās un iestājeksāmenos. Mūzikas instrumentu spēles pedagogiem, pirmo reizi sastopoties ar potenciālo audzēkni, arī šīs dotības pašiem ir jāpārbauda, jo jāizveido sev sākotnējais priekšstats par audzēkņa talantu un interesēm. Var pārbaudīt muzikālo dzirdi, ritmu, atmiņu, savukārt fiziskās dotības sākumā noteikt nav iespējams.

Pārbaude jāveido saistībā ar mūziku.

Pedagogs nodzied kādu skaņu – bērns to atkārto.

Šo uzdevumu izpildē var dzirdēt dažādus rezultātus. Ir bērni, kuri uzreiz atkārto dzirdēto, bet var sastapties ar bērna nespēju reproducēt dzirdēto skaņas augstumu. Iespējamie iemesli – neprot ieklausīties skaņā, grūti pārvaldīt savu balsi, paņemt skaņu noteiktā augstumā. Pedagogs aicina bērnu labi ieklausīties, nesteigties, nodziedāt abiem kopā. Tā bērns jutīsies drošāk un nākamās skaņas jau dziedās pats.

Pedagogs nospēlē vienu skaņu uz klavierēm – bērns to atkārto.

Šajā uzdevumā bērni ar labi attīstītu dzirdi skaņu nodziedās pareizi. Tomēr lielā vairumā gadījumu bērni dzirdēto klavieru skaņu nesaista ar balsi un dziedāšanu, tādējādi

pirmajā tikšanās reizē arī tas var neizdoties. Pedagoģs var palīdzēt, nospēlējot un nodziedot priekšā – tā bērns sapratīs darāmo.

Ja bērns jūtas droši un spēj nodziedāt atsevišķas skaņas, var spēlēt un dziedāt intervālus (klausoties abas intervāla skaņas kopā, bet dziedot pa vienai skaņai – sākumā augšējo, tad apakšējo; ieteicamas tercās, sekundas, kvartās), un tad jau akordus.

Tomēr arī augstāk minētā pārbaude neatklāj dotības pilnībā. Pieredzē nācies sastapties ar gadījumiem, kad bērni ļoti labi un skaisti dzied, bet tālākajā darba procesā parādās grūtības. Un otrādi – bērns nevar izpildīt uzdevumu tikai tādēļ, ka iepriekš nav saskāries ar klavieru skanējumu un to nesaista ar dziedāšanu. Tas fakts, ka mājās neviens nedzied, arī atstāj iespaidu uz dzirdi – tā nav attīstīta. Ir gadījumi, kad bērns ir vienkārši nobijies, jo viņam viss ir svešs – skolotājs, telpa, skaņas, bērns ir bikls, baidās nepareizi nodziedāt, un tas neizdodas.

Aicina nodziedāt dziesmiņu.

Šajā uzdevumā bērns parāda ritma izjūtu, tās precizitāti, dzirdi un atmiņu, kā arī muzikalitāti. Ja ir grūtības ar dziedāšanu, šis uzdevums var neveikties. Var arī gadīties, ka vecāki bērnu atveduši uz dotību pārbaudi pilnīgi nesagatavotu. Pēdējā laikā diemžēl arvien biežāki ir gadījumi, kad bērns nemāk nodziedāt nevienu dziesmiņu.

Pedagoģs nodzied īsu melodiju frāzes apjomā – bērns atkārt.

Šajā uzdevumā tiek pārbaudīta mūzikas atmiņa.

Pedagoģs plaukšķina ritmu – bērns atkārt.

Pārbaudījumā atklājas ritma izjūta un atmiņa.

Pedagoģs nospēlē vieglu, bērnam saprotamu skaņdarbu un kopīgi pārrunā to.

Ar jautājumiem par skaņdarba raksturu (priecīgi, bēdīgi) un skanējumu (skaļi, klusi), kas tajā patika, sāk bērnu ievadīt skaņu pasaulē, vērojot bērna reakciju uz notiekošo, sejas izteiksmi. Parasti bērni sāk atraisīties, droši sarunāties, vairs nav bikli, tāpēc ar šo uzdevumu pat ieteicams sākt dotību pārbaudi, lai iedrošinātu potenciālo audzēkni.

Vēl dažas atziņas par dziedāšanu dotību pārbaudē. Ja dziedāšana neizdodas, tam var būt dažādi iemesli: bērna kautrīgums, neparastā vide, nepietiekami attīstīta dzirde, neprasme tīri dziedāt, paņemt skaņas augstumu, neliels balss diapazons, aizsmakusi balss, kas var būt medicīniska problēma (balss saišu stāvoklis, kuņģa skābes daudzums, kas ietekmē balss saites). Iespējams, bērns nav daudz dziedājis, izglītība mūzikas jomā pirmsskolas izglītības iestādē nav devusi rezultātus. Ja bērns pārbaudes laikā ir neuzmanīgs, steidzīgs – tā var būt problēma turpmākā darba procesā. Jāatzīmē – pedagoģam jāvēro, vai bērns pats dzird, ka dzied pareizi vai nepareizi. Ja dzird – tā ir laba zīme!

Praksē ir pierādījies, ka šī dotību pārbaude tikai nedaudz ieskicē turpmākā darba perspektīvas. Īstās dotības atklājas darba procesā³.

³ Ieteicamā literatūra:

Rozenberga Skaidrīte "Klavieru spēles mācīšanas metodika", Rīga: LVI, 1964, 121.

Arāja Ieva "Klavieru spēles apmācības iesākuma periods un vielas sadale", Rīga: Mācību iestāžu metodiskais kabinets, 1972, 20.